

ՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

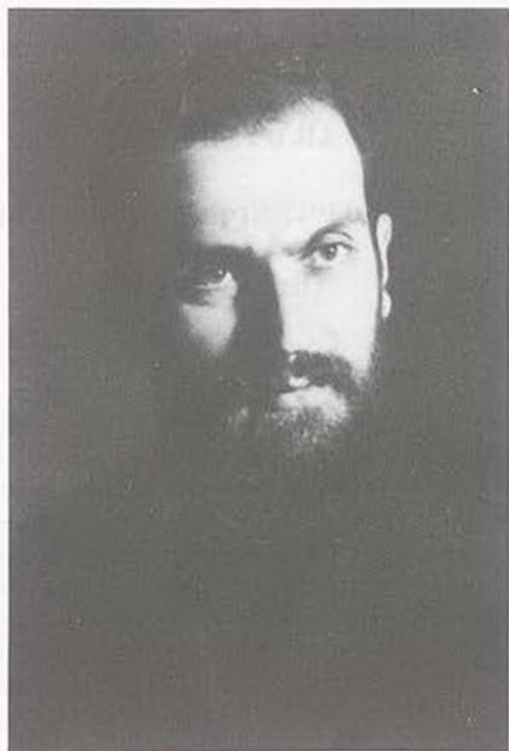
(1920–1993)

Բազմապատակ զնահատուած Հ. Եփրեմ Վարդապետի մահը, անսպասելի եւ անսխորթ անակնկալ մըն էր բոլորին համար, սուգի մատնելով աշակերտներ, տնօրէնութիւն եւ ուսուցչական կազմ, ծնողներ, բարեկամներ, համակիրներ... եւ ամբողջ Հայկահայ գաղութը:

Հ. Եփրեմ Վարդապետ՝ Դեկտեմբեր 2ին սրտի ծանր տագնապի մը հետեւանքով, շտապ օգնութեամբ, կը փոխադրուէր հիւանդանոց: Դժբախտաբար, անօգուտ եւ ապարդիւն կ'անցնին բժշկական միջոցառումները եւ Դեկտ. 6ին, ուշ գիշեր, շրջապատուած վարժարանի գործակից վարդապետներէն, ուսուցչական կազմի ներկայացուցիչներէն եւ ազգականներէ, զօրացած նաեւ եկեղեցւոյ խորհուրդներով, բարեպաշտ տրամադրութեամբ կ'աւանդէ հոգին:

Մարմինը, յաջորդ առաւօտ կը փոխադրուի Մեյտանի Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցին, ուր անսպասելի բազմութիւն մը հաւատացեալներու ներկայութեան եւ մասնակցութեամբ, կը մատուցուի Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Ապա, մարմինը կը փոխադրուի Թիլէլի հայ կաթողիկէ եկեղեցին եւ յուղարկաւորութեան յուզիչ արարողութենէ մը ետք՝ կը զետեղուի, հոն նախապէս հանգչող Մխիթարեան վարդապետներու կողքին...: Օրն էր 8 Դեկտեմբեր 1993:

Հ. Եփրեմ Վարդապետ, ծնած էր Մարաշ, 12 Մայիս 1920ին: Հրաշքով ազատած Մարաշի ջարդերէն, ընտանիքով կու գան ու կը հաստատուին Դամասկոս: Հոն նախ կը յաճախէ տեղւոյն Ազգային Վարժարանը եւ ապա, կ'անցնի Յիսուսեաններու Հայ-Ֆրանսական վարժարանը: Հօրը վաղամեռիկ մահը առիթ կ'ըլլայ որ վերջնականօրէն լքեն Դամասկոսը եւ հաստատուին Հայէպ, աւելի հայաշատ միջավայրի

Հ. ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՏԵՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

մը մէջ...: Տարի մը կրկին Յիսուսեան Վարժարանը յաճախելէ ետք, 1933ին, Պէյրութի վրայով, նաւով ճամբայ կ'ելլէ դէպի Վենետիկ, իբր աշակերտ Մխիթարեան ժառանգաւորացի...:

Վանքէն ներս, լաւագոյն յաջողութեամբ՝ կ'աւարտէ Երկրորդականի ուսումնական բաժինը եւ 1940ի Աշնան, ուրիշ երեք ընկերներու հետ, կը մեկնի Հռոմ, սկսելու համալսարանական եօթնամեայ ընթացքը: Փայլուն նիշերով աւարտելէ ետք փլիլսոփայական եւ աստուածաբանական ընթացքները, 8 Սեպտ. 1946ին Սուրբ Ղազարի Մայրավանքին մէջ, կ'օծուի կուսակրօն քահանայ:

Օծումէն ետք, թերեւս իր ծրագիրն էր եւ բնագոյային փափաքը մնալ Վենետիկ, Ս. Ղազար եւ Հոն Մխիթարեան մտաւորական մեծ Վարդապետներու օրինակով, շարունակել մտերմանալ հայ մշակոյթին, դառնալ բարեկամ հայ գրքին, թերթատել էջերը հայ հին եւ նոր գրականութեան: Բայց զժրախտաբար պիտի չկարենայ երկար մնալ վանական այս խաղաղ մթնոլորտին մէջ, քանի Մխիթարեան Միաբանութիւնը կարիքն ունէր կրթական ասպարէզին համար, պատրաստուած ու նուիրեալ անձերու...: 1947ի դպրոցական վերամուտին կը զրկուի Հալէպ՝ նորաբաց վարժարանի ուսումնապետի պաշտօնով: Հ. Եփրեմ Վարդապետ իր բարեհամրոյր ու զուարթ նկարագրով՝ չուտով կը յաջողի խանդավառել ու իր շուրջ համախմբել ո՛չ միայն դպրոցական պատանիներ, այլ դառնալ նաեւ գաղութին սիրուած ու գնահատուած անձերէն մին...:

Շուրջ տասնեակ տարիներ պաշտօնավարելէ ետք Հալէպի Մխիթարեան վարժարանէն ներս, 1956ին կ'անցնի Եզրպոսոս, Աղեքսանդրիոյ Մխիթ. վարժարանը, հոն եւս նոր շունչ, նոր խանդավառութիւն բերելով...:

Ապա առիթը կ'ունենայ, զանազան պաշտօններով՝ իբրեւ Տնօրէն, մատակարար եւ կամ վերատեսուչ, բերել իր նպաստը հայ պատանիներու կրօնաբարոյական եւ կրթական գործին: Այս նպատակով զինք կը գտնենք Փարիզ՝ Սամուէլ Մուրատեան վարժարան եւ կամ Պէյրութ...:

Իր յամառ ջանքերով է եւ նախաձեռնութեամբ, ինչպէս նաեւ հաւատարիմ բարեկամներու աջակցութեամբ, կը յաջողի, 9 տարի փակ մնալէ ետք, պիտական գրաւումէն ազատել Հալէպի Մխիթարեան նորակերտ վարժարանը եւ 1976ի վերամուտին, բանալ տալ զոնները հայ աշակերտութեան առջեւ:

Միայն կարճ ժամանակով մը զինք կը գտնենք Վենետիկ, Ս. Ղազարի Մայրավանքը, 1964-1967 տարիներուն, վարելու համար հանրաժանօթ ամսագրի «Բազմալէպ»ի խմբագրի պաշտօնը:

1972ին Ամեն. Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Առաջինի հրաւերով կ'անցնի Ս. Էփրեմին, աստուածաբանութիւն դասաւանդելու համար ժառանգաւորացի սարկաւազ ուսանողներուն...:

Զարմանալի զուգադիպություններ, նախախնամություններ այնպես տրամադրեց որ Հ. Եփրեմ Վրդ. Տէր Ղազարեան, իր կրթական գործունեությունները սկսելու ու վերջացնելու Հալէպով, որուն ա'յնքան չունչ տուած էր ու համակրանք:

Հայր Եփրեմ, հակառակ որ իր կեանքին մեծ մասը անցուցած էր դպրոցներու մէջ, կրթական գործունեութեամբ, Հայերէնի եւ կրօնագիտութեան դասաւանդութեամբ, զանազան առաքելավայրերու մէջ, սակայն երբեք չմարեցաւ իր մէջ սէրը հանդէպ հայ մշակոյթին, հայ գրքին, հայ գրականութեան: Իր կեանքի ազատ պահերուն կը սիրէր առանձնանալ իր սենեակը եւ կթած իր գրասեղանին վրայ կը շարունակէր կարդալ ու գրել, նպատակ ունենալով օգտակար հանդիսանալու հայ նոր ու հին սերունդին:

Առաջին հատորը՝ Թափառող Ալիքներ (տպ. Վենետիկ, 1951), հատոր մըն է բանաստեղծական քերթուածներու, լոյս տեսած ա'յն տարիներուն՝ երբ տակաւին ուսուցիչ էր Հայերէնի: Զայն է իր երրօտասարդ եւ թոթափող սրտին, թռիչքն է իր հոգիին:

Հաւատարիմ իր եկեղեցականի ու դաստիարակի կոչումին, կը հրատարակէ իր երկրորդ հատորը - Դեպի Ազրիւրը Լոյսիմ, (տպ. Վենետիկ, 1953):

Երբ կը տիրէր եւ նորություն էր նիւթապաշտ գաղափարախօսութիւնը, հեղինակը հին ու նոր փիլիսոփաներու հետեւողութեամբ եւ ազդու պատճառարանութեամբ կու տայ փաստերը Աստուծոյ գոյութեան, վերադառնելու հոգեկան անդորր եւ փարատելու տարակոյսներ, պատասխանելով բազմաթիւ հարցումներու...:

Այս հատորին Բ. տպագրությունները տեղի կ'ունենայ 1991ին, Համայնավարութեան փլուզումէն ետք, եւ մեծ թիւով օրինակներ կը ղրկուին Հայաստան, օգտակար հանդիսանալու համար նիւթապաշտ գաղափարներով եւ հոգեբանութեամբ կազմուած սերունդներուն:

Նմանապէս շատ օգտակար հանդիսացաւ եւ գործնական իր պատրաստած Ֆրանսերէն-Հայերէն բառարանը (տպ. Վենետիկ, 1956ին), որուն Բ. տպագրությունն ալ՝ (1983ին) արդէն սպառած է եւ լրովին իրագործած այն նպատակը, որուն համար յատկացուցած էր տարիներու աշխատանք...:

Շարունակելով իր գրական առաքելութիւնը, լոյս կ'ընծայէ իր Ես Եմ Լոյս Աշխարհի հատորը (տպ. Վենետիկ, 1988), ուր կը ջանայ, հետեւողութեամբ միջազգային վարկ վայելող մեծ աստուածաբաններու եւ Սուրբ Գրքի մասնագէտներու, լուսաբանել գիտական փաստարկումներով, Քրիստոսի անձին եւ կեանքի դրուագներէն մութ ու դժուարին կէտեր...:

Յաջորդաբար լոյս կը տեսնէ Հալէպի Վարժարանի հիմնարկութեան Յիսնամեակին նուիրուած մեծադիր հատոր մը՝ տպուած Վե-

նեախկ 1990ին, որ արդիւնք է երկար եւ համբերատար պրպտումներու եւ հանդիպումներու...: Գրքին տիտղոսն է Յուշամատեան 50ամեակ՝ 1936-1986:

Վերջին լոյս տեսած եւ ձեռքի տակ եղած գործերէն է Գանձարան 3300 Իմաստուն խօսքերու (տպ. Հալէպ 1992):

Հ. Եփրեմ Վարդապետ իր կեանքի ընթացքին չփնտռեց ո՛չ տիտղոս եւ ո՛չ մարդկային փառք: Հակառակ իր վարած պաշտօններուն, հակառակ որ հեղինակ է չուրջ տասնեակ մը գրքերու, սակայն ան մնաց միշտ միեւնոյն պարզ ու համեստ վանականը որ կ'ըսէ «Պարզութիւնը մեծ մարդոց յատկանիչն է»:

Անոր յիշատակը երկար պիտի մնայ բոլորիս սրտին ու մտածութեան մէջ:

«Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Վանական